

NORSKE LAKSEELVER

Laksesesongen 2019

Postboks 9354 Grønland,
0135 Oslo
Tlf: 22 05 48 70
post@lakseelver.no
lakseelver.no

Forsidefoto: Torfinn Evensen med flott åpningslaks i Stjørdalselva.
Forsidefoto: Pål Mugaas
Tekst og tabeller: Erik Sterud
Redaksjonen avsluttet: 18.10.2019
Design og produksjon: Millimeterpress as

Laksesesongen 2019

Vi anslår at det ble fisket 102.080 laks i norske elver i 2019. Det er 10 % færre fisk enn gjennomsnittet for de foregående 10 sesongene, og marginalt flere enn i den rekord-dårlige fjorårssesongen.

Men der den svake 2018-sesongen kunne forklares med svært vanskelig fiskeforhold grunnet varme og tørke, har fiskeforholdene i år stort sett vært gode (flere unntak finnes). I år virker det rett og slett som fangsten reflekterer et svakt innsig (lite laks inn til kysten og opp i elvene). Unntaket her er flere elver på Østlandet og Sørlandet der gode fiskeforhold har gitt gode fangster i mange elver.

Av den estimerte totalfangsten på 102.080 laks, anslår vi at 22.500 ble gjenuttatt levende. Det er noe usikkerhet knyttet til dette estimatet da gjenutsetningsandelen i elvene i vårt utvalg ikke nødvendigvis er helt representativt for landet som helhet. Uansett ender vi med en totalbeskatning av laks i norske elver på om lag 80.000 laks. Kun fjoråret har hatt et lavere beskatningstall enn dette (77.000). Det er viktig å huske på at dette ikke bare er en naturlig følge av redusert innsig. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning peker i sine siste årsrapporter på at det også har sammenheng med konkrete fangstreduserende tiltak fra forvaltningslagenes side, for å tilpasse uttaket det rekordlave innsiget av laks vi har hatt det siste tiåret.

I mange laksesesonger ser man én landsdekkende trend med tanke på hvilken størrelsesgruppe som dominerer fangstene. I år er det et litt annet bilde. På Østlandet er det tatt mye storlaks. På Sørlandet er stør-

relsesfordelingen omtrent som den pleier (mye smålaks), mens det i Sørvest også er tatt bra med storlaks. I Vest-, og Midt-Norge er det en tydelig nedgang i andelen mellomlaks i fangstene. Selv om andelen storlaks er noe større i en del elver (bl.a. **Orkla** og **Gaula**), er det først og fremst andelen smålaks som har gått opp. Fangstbildet endrer seg igjen fra Nordland og nordover, der det ikke er noen spesiell størrelsesklasse som fremstår entydig sterk. Men øst i Finnmark viser eksempelvis **Vestre Jakobselv** samme mønster som på Vestlandet, med markert lavere andel mellomlaks til fordel for smålaksen. Dette er interessante brudd med trenden de siste 20 årene, der andelen mellomlaks har økt på bekostning av andel smålaks i fangsten. Normalt sett kan man si at mellomlaks = tosjø vinterfisk og at smålaks = ensjø vinterfisk. Dette tilsier at det er smoltårgangen 2017 som er svakt representert i Vest- og Midt-Norge, mens 2018-årgangen er desto sterkere. Skjellprøver fra årets fangst vil vise om dette er tilfelle eller om noe av smålaksen er liten tosjø vinterfisk. Dette har vært observert tidligere.

SESONGEN I TALL OG FIGURER

I denne sesongrapporten presenterer vi alltid fangsttallene som antall laks, og ikke fangst i kg., som er forvaltningslagenes og Statistisk Sentralbyrå, SSB's mest brukte tall. Grunnene til dette er:

1. **Vi ønsker å se det fra sportsfiskerens side når vi oppsummerer laksesesongen**
2. **De fleste har lettere for å visualisere et fangsttall enn et fangstvolum målt i tonn.**
3. **Det er lettere å sammenlikne historiske data med kun én variabel, enn data som svinger som et resultat av både antall fisk og størrelsen på fisken.**
4. **Det har blitt et langt større individfokus også i forvaltningen av villaks. I mange elver er det individbaserte døgnkvoter og sesongkvoter. I tillegg har gjenutsetting av laks (der vekten som ofte kun estimeres) blitt stadig vanligere.**

Vi vil understreke at både forvaltningslag, fylkesmenn og Miljødirektoratet fremdeles forholder seg til fangstvolum i kg. som grunnlag for forvaltningen av villaksen. Det er fordi man i forvaltningssammenheng tar utgangspunkt gytebestandsmålet for hver enkelt elv. Gytebestandsmålet forteller hvor mange kg. hunnlaks som hvert år må gyte i elva for at denne skal produsere sitt maksimale antall smolt. Fordi store hunner legger flere rognkorn enn små, ville det i forvaltningssammenheng blitt feil å angi gytebestandsmål som antall laks.

Storlaks under åpningsfiske i Nærøydalselva.

Kommentarer til tabell 1

Tabell 1 rangerer elvene i vårt utvalg etter årets fangstresultat sammenliknet med gjennomsnittet for de foregående ti sesongene. Som vanlig varierer resultatene mye. Fra elver med halvert fangst til elver med doblet fangst. Vi gjør oppmerksom på at det årlig blir registrert fangst av laks i 300-400 elver. Sannsynligheten er derfor stor for at det finnes mange mindre elver som ligger både langt høyere og langt lavere enn topp

og bunn i tabell 1. Selv om samlet elvefangst av laks gir et godt bilde på det totale innsiget av laks til norske elver, vil store variasjoner i fangsten i enkeltelver, fra et år til et annet, ha mange flere forklaringer enn kun innsiget. Vær- og temperaturforhold, vannføring, fiskepress (antall fiskere) er faktorer som kan variere mye. Spesielt i mindre elver.

Spesielle hendelser kan også prege to-talfangsten i en slik grad at det skapes et

inntrykk av at sesongen har vært bedre eller dårligere enn den egentlig har vært. Årets stenging av **Gaula** kan være et slikt eksempel. To ukers sommerstenging innebærer 17 % reduksjon i fisketid. Og siden stengingen skjedde i høysesong kan kanskje hele fangstnedgangen på 30 % forklares. Plasseringen i tabell 1 kan derfor være misvisende lav.

Tabell 1. Fangst av laks i et utvalg elver* i 2019, sammenliknet med gjennomsnittsfangsten for de foregående 10 sesongene** (kilde: Norske Lakseelver, Scanatura, Brief-It, SSB m.fl.).

Elv/Vassdrag	Antall laks totalt 2019	Gj.snitt årsfangst 2009-2018	Endring 2019 (%) smnl. med snittet siste 10 år	
Syltefjordelva	2 252	1 345	67	
Steinsdalselva	703	424	66	
Kvina	455	279	63	
Beiarvassdraget	1 714	1 109	55	
Eiravassdraget	664	452	47	
Tovdalselva	784	534	47	
Audna	1 254	855	47	
Numedalslågen	4 181	3 199	31	
Strynseelva	240	187	28	
Glommavassdraget	220	172	28	
Daleelva	353	294	20	
Stordalselva, Åfjord	582	493	18	
Suldalslågen	1 049	917	14	
Oselva i Os	263	232	13	
Namsenvassdraget	6 911	6 235	11	
Etneelva	362	330	10	
Sokndalselva	884	812	9	
Mandalselva	2 776	2 701	3	
Kongsfjordelva	1 134	1 131	0	
Surna	1 046	1 054	-1	
Skauga	282	286	-1	
Neidenelva (norske del)	1 496	1 516	-1	
Flekkeelva	439	446	-1	
Oselva, Molde	491	502	-2	
Arnaelva	420	436	-4	
Stjørdalsvassdraget	1 907	1 994	-4	
Grense Jakobselv	366	388	-6	
Verdalsvassdraget	341	365	-7	
Sandfjordelva, Gamvik	449	506	-11	
Ogna	1 578	1 782	-11	
Eidselva	444	504	-12	
Otra	1 461	1 693	-14	
Årgårdsvassdraget	1 689	1 992	-15	
Repparfjordelva	2 418	2 865	-16	
Laukhelle, Senja	250	297	-16	
Orkla	3 427	4 142	-17	
Saltdalsvassdraget	537	654	-18	
Målselvassdraget	2 084	2 590	-20	
Altaelva	2 039	2 684	-24	
Vestre Jakobselv	2 187	3 045	-28	
Bjerkreimselva	3 590	5 025	-29	
Gaulavassdraget	3 408	4 886	-30	
Langfjordelva	808	1 214	-33	
Roksdalsvassdraget	394	614	-36	
Dirdalselva	617	980	-37	
Årdalselva (Rogaland)	342	591	-42	
Nidelva	433	764	-43	
Drammenselva	1 112	2 018	-45	
Lakselva, Porsanger	774	1 410	-45	
Aureelva	208	417	-50	
Lærdalselva	304	647	-53	
Nærøydalselva	113	271	-58	
Børselva	407	976	-58	
Ørstaelva	219	527	-58	
Toåa	39	102	-62	
Nausta	431	1 128	-62	
Sum elver i utvalg	65 331	72 913	-10	

* Med unntak for Altaelva, som ikke inkluderer Eibyelva viser tabellen hele vassdrag, med sideelver. Disse kan i andre sammenhenger fremstilles som separate elver (eksempelvis Namsen med Sanddøla og Bjøra).

** For Lærdal og Etne, som har hatt stengte sesonger i perioden 2009-2018, er ikke snittet beregnet fra 10 påfølgende år.

Laksefiske er ikke bare fangst. Det er like mye naturopplevelsen, vennskap og drømmen om den store som er der ute et sted.

Tallmaterialet i rapporten

Alle elveeierlag/forvaltningslag rapporterer årets fangst av vill laksefisk i elvene til sine respektive fylkesmenns miljøvernavdeling. Basert på disse tallene kommer Statistisk Sentralbyrå med den offisielle statistikken over elvefiske etter laks, sjøørret og sjøørøye i slutten av januar 2020. Vår sesongoppsummering går i trykken før elvenes rapporteringsfrist har gått ut (og faktisk før sesongen er avsluttet i bl.a. **Numedalslågen/Hagne-selva**). Erfaringsmessig vil derfor tallene for en del av elvene vi presenterer avvike litt fra de endelige tallene fra SSB når de foreligger. Avvikene bør ikke være store, men uansett er det tallene fra SSB som vil være de offisielle.

Det er også SSB sine tall vi bruker når vi regner ut gjennomsnittet for de foregående ti fiskesesongene, som er tallet vi sammenlikner med når vi oppgir prosentvis endring. Grunnen til at vi sammenlikner med tiårs-snittet og ikke kun fjorårssesongen, er for å se sesongene i et litt lengre perspektiv.

Eksempelvis ville årets sesong fremstå som god om vi sammenliknet kun med fjoråret, mens konklusjonen om en svak sesong er langt mer treffende om man ser på utviklingen over flere år. Noen vil kanskje mene at sammenlikningen bør trekkes enda lengre tilbake, men om vi eksempelvis skulle valgt 30-årsnittet kommer vi for mange elvers vedkommende inn på en diskusjon om reell fangst vs. rapportert fangst. Digitale rapporteringsløsninger, som har blitt svært vanlig de siste ti årene, har helt klart bidratt til bedret rapportering. Dette betyr at en tilsynelatende økning i fangst rett og slett kan skyldes bedre rapportering. Dette er viktig å vite om man selv går inn i SSB sin fangststatistikk for å lage sine egne sammenlikninger.

I årets rapport presenterer vi fangsten i et utvalg på 56 elver. Fangstdata er hentet fra lokale laksebørser på nettet, gitt oss direkte av elveeierlagene eller hentet fra fangstrapp.no, som er rapporteringsløsningen til fylkesmennene. Vi ønsker at denne sesongopp-

summeringen skal favne bredt, og si noe om den norske laksesesongen totalt sett. Derfor har vi lagt vekt på spredning i det elveutvalget vi har tatt med. Både geografisk, og mellom små og store elver. Vi har også med elver som ikke er organisert i Norske Lakseelver. Samlet fangst i elvene i vårt utvalg, har de siste 3 årene representert hhv. 63, 65 og 64 % av den norske totalfangsten. Estimert over den norske totalfangsten i 2019 forutsetter at utvalget også i år utgjør 64 % av totalfangsten. Hvor godt estimatet treffer får vi vite når SSB publiserer de endelige tallene i slutten av januar neste år. Basert på tidligere tall forventer vi å treffe innenfor en feilmargen på 1-2 %.

På de neste sidene vil vi beskrive sesongen mer i detalj for de enkelte fylkene/regionene. De fleste av elvene som omtales er også representert i figurer og tabeller. Vi kommenterer i tillegg noen andre elver som av ulike praktiske årsaker ikke er med i årets utvalg slik man finner det i tabellene.

Tabell 2. Totalfangst av laks og størrelsesfordeling i et utvalg norske lakseelver sesongen 2019*, rangert etter antall laks totalt (kilder: Norske Lakseelver, Scanatura, Brief-It)

Elv/Vassdrag	Laks totalt	Beskatning	Avlivet			Gjenutsatt		
			< 3 kg	3-7 kg	> 7 kg	< 3 kg	3-7 kg	> 7 kg
Namsenvassdraget	6 911	6 562	3 437	2 011	1 114	242	80	27
Numedalslågen	4 181	4 115	1 057	2 290	768	24	26	16
Bjerkreimselva	3 590	3 353	2 210	1 101	42	192	43	2
Orkla	3 427	1 465	372	611	482	783	536	643
Gaulavassdraget	3 408	1 342	229	515	598	639	654	773
Mandalselva	2 776	2 504	1 497	891	116	173	73	26
Repparfjordelva	2 418	2 138	1 543	424	171	167	76	37
Syltefjordelva	2 252	1 820	1 036	762	22	263	153	16
Vestre Jakobselv	2 187	1 595	1 188	329	78	346	212	34
Måselvassdraget	2 084	1 973	656	793	524	50	35	26
Altaelva	2 039	1 569	884	139	546	143	23	304
Stjørdalsvassdraget	1 907	1 164	412	322	430	371	194	178
Beiarvassdraget	1 714	421	245	117	59	163	713	417
Årgårdsvassdraget	1 689	1 561	1433	126	2	128	0	0
Ogna	1 578	1 517	988	506	23	40	18	3
Neidenelva (norske del)	1 496	1 315	922	287	106	102	58	21
Otra	1 461	1 424	913	455	56	30	6	1
Audna	1 254	1 098	680	389	29	136	20	0
Kongsfjordelva	1 134	744	523	207	14	231	145	14
Drammnelva	1 112	1 111	95	595	421	0	1	0
Suldalslågen	1 049	727	126	251	350	36	132	154
Surna	1 046	711	357	168	186	244	56	35
Sokndalselva	884	849	598	223	28	26	8	1
Langfjordelva	808	517	329	165	23	184	96	11
Tovdalselva	784	682	251	392	39	63	33	6
Lakselva, Porsanger	774	446	175	87	184	71	78	179
Steinsdalselva	703	572	555	17	0	130	1	0
Eiravassdraget	664	513	254	165	94	84	50	17
Dirdalselva	617	604	98	379	127	2	8	3
Stordalselva, Åfjord	582	570	490	61	19	8	3	1
Saltdalsvassdraget	537	96	78	15	3	53	275	113
Oselva, Molde	491	491	400	91	0	0	0	0
Kvina	455	378	182	166	30	48	22	7
Sandfjordelva, Gamvik	449	227	164	62	1	155	67	0
Eidselva	444	416	156	155	105	14	8	6
Flekkeelva	439	401	81	181	139	2	17	19
Nidelva	433	394	150	128	116	29	5	5
Nausta	431	255	203	38	14	122	35	19
Arnaelva	420	255	178	63	14	117	36	12
Børselva	407	318	248	64	6	56	25	8
Roksdalsvassdraget	394	390	316	74	0	3	1	0
Grense Jakobselv	366	338	267	63	8	20	6	2
Etneelva	362	301	111	155	35	47	9	5
Daleelva	353	237	156	58	23	72	37	7
Årdalselva (Rogaland)	342	278	21	160	97	26	23	15
Verdalsvassdraget	341	179	49	63	67	67	61	34
Lærdalselva	304	90	44	18	28	62	28	124
Skauga	282	219	150	50	19	63	0	0
Oselva i Os	263	216	140	68	8	35	6	6
Laukhelle, Senja	250	222	128	77	17	7	10	11
Strynsvassdraget	240	65	22	39	4	12	38	125
Glommavassdraget	220	45	22	6	17	20	54	101
Ørstaelva	219	218	87	118	13	1	0	0
Aureelva	208	207	140	66	1	1	0	0
Nærøydalselva	113	13	1	5	7	8	35	57
Toåa	39	34	25	4	5	5	0	0
Sum elver i utvalg	65 331	51 265	27 072	16 765	7 428	6 116	4 329	3 621

* Tabellen viser hele vassdrag, med sideelver som i andre sammenhenger fremstilles som separate elver (eksempelvis Namsen med Sanddøla og Bjøra).

Tabell 3. Gjenutsettingsandelen (%) de tre siste fiskesesongene i de 10 elvene med størst andel gjenutsatt laks. Rangert etter andelen i 2019.

Elv/Vassdrag	2019	2018	2017
Nærøydalselva	88	87	87
Saltdalsvassdraget	82	80	80
Glommavassdraget	80	69	68
Beiarvassdraget	75	68	70
Strynselfva	73	63	75
Lærdalselva	70	72	71
Gaulavassdraget	61	64	58
Orkla	57	64	68
Sandfjordelva, Gamvik	49	42	44
Verdalsvassdraget	48	54	47

Kommentar: Norske Lakseelver mener at gjenutsetting er et fornuftig og viktig verktøy i en ansvarlig bestandsforvaltning. Førsteprioritet er å sikre at det alltid står igjen nok laks på gytegrunnene etter fiskesesongen til at elvas naturlige, maksimale smoltproduksjon nås med god margin. En høy gjenutsettingsandel er ikke noe mål i seg selv og i tabellrangeringen ligger det ingen formening eller antydning om god eller dårlig lokal forvaltning.

Tabell 4. Storlakstoppen 2019. Tabellen viser andel storlaks, mellomlaks og smålaks i de 32 elvene med høyest andel storlaks. Tabellen er sortert etter andel storlaks.

Elv/Vassdrag	Storlaks	Mellomlaks	Smålaks
Nærøydalselva	57	35	8
Strynselfva	54	32	14
Glommavassdraget	54	27	19
Lærdalselva	50	15	35
Suldalslågen	48	37	15
Lakselva, Porsanger	47	21	32
Altaelva	42	8	50
Gaulavassdraget	40	34	25
Drammenselva	38	54	9
Flekkeelva	36	45	19
Orkla	33	33	34
Årdalselva (Rogaland)	33	54	14
Stjørdalsvassdraget	32	27	41
Verdalsvassdraget	30	36	34
Nidelva	28	31	41
Beiarvassdraget	28	48	24
Målselfvassdraget	26	40	34
Eidselva	25	37	38
Saltdalsvassdraget	22	54	24
Surna	21	21	57
Dirdalselva	21	63	16
Numedalslågen	19	55	26
Eiravassdraget	17	32	51
Namsenvassdraget	17	30	53
Toåa	13	10	77
Laukhelle, Senja	11	35	54
Etneelva	11	45	44
Repparfjordelva	9	21	71
Daleelva	8	27	65
Neidenelva (norske del)	8	23	68
Kvina	8	41	51

Tabell 5. Tabell 5 viser totalantall storlaks i 53 elver. Tabellen sier ingen ting om sannsynligheten for å få en storlaks på kroken.

Elv/Vassdrag	Ant. storlaks
Gaulavassdraget	1 371
Namsenvassdraget	1 141
Orkla	1 125
Altaelva	850
Numedalslågen	784
Stjørdalsvassdraget	608
Målselfvassdraget	550
Suldalslågen	504
Beiarvassdraget	476
Drammenselva	421
Lakselva, Porsanger	363
Surna	221
Repparfjordelva	208
Flekkeelva	158
Lærdalselva	152
Mandalselva	142
Dirdalselva	130
Strynselfva	129
Neidenelva (norske del)	127
Nidelva	121
Glommavassdraget	118
Saltdalsvassdraget	116
Årdalselva (Rogaland)	112
Vestre Jakobselv	112
Eidselva	111
Eiravassdraget	111
Verdalsvassdraget	101
Nærøydalselva	64
Otra	57
Tovdalselva	45
Bjerkreimselfva	44
Etneelva	40
Syltefjordelva	38
Kvina	37
Langfjordelva	34
Nausta	33
Daleelva	30
Audna	29
Sokndalselva	29
Laukhelle, Senja	28
Kongsfjordelva	28
Ogna	26
Arnaelva	26
Stordalselva, Åfjord	20
Skauga	19
Oselva i Os	14
Børselva	14
Ørstaelva	13
Grense Jakobselv	10
Toåa	5
Årgårdsvassdraget	2
Aureelva	1
Sandfjordelva, Gamvik	1

Skikkelig suksess i Målselv, som var det største Camp Villaks-arrangementet i 2019, med hele 24 deltakere.

2019-sesongen kan se ut til å bekrefte etableringen av et fangstnivå rundt 100 000 laks og en beskatning på 80% av dette.

Norge fra nord

Fast fisk i storlakselva Årøy i Sogn.

Elva er så populær at når elveeier donerte

ett lotteri med to dagers fiske som premie,

innbrakte det over 100 000,- til Norske

Lakseelvers arbeid.

A man wearing a plaid shirt, dark pants, and green rubber boots is fishing on a wooden pier. He is holding a fishing rod that is bent, indicating he has a catch. The background shows a river with rapids, a forested hillside, and a small building. The sky is blue with some clouds.

til sør

Finnmark

I år som i fjor var det en svak laksesesong i Finnmark. De aller fleste elvene befinner seg på den røde minussiden av tiårssnittet i tabell 1. I Vest-Finnmark kan noe av forklaringen være lite vann midt i juli. Det gjelder for eksempel både **Repparfjordelva** og **Altaelva**, som begge hadde en kanonstart på sesongen, men allikevel endte noe under gjennomsnittet for siste tiårsperiode. Ellers er det ingen grunn til å hevde at det var dårlige fiskeforhold alene som var bestemmende for fangsten i år. **Lakselva** opplevde et markert lavere innsig enn i et normalår. Mye fisk kom dessuten sent i sesongen. Både fredningstiltak og naturlig fangstbegrensning gjennom tidvis rekordlav vannstand begrenset imidlertid uttaket. Det resulterte i bra med fisk på gytefisketellingen i høst, så gytebestandsmålet i elva er sikret med god margin. Totalfangsten på snaue 1100 laks er imidlertid skuffende, og den bekrefter en nedadgående trend de siste årene.

Det meste tyder på at Lakselva ikke var alene om å oppleve et svakt innsig i år. Når fangstallene for sjølaksefisket kommer om en liten stund, får man svaret på dette. Til forskjell fra elvene i Midt-Norge og Vestlandet, som hadde en betydelig lavere andel mellomlaks i år, så er det ingen slik klar trend i Finnmark. Det kan synes som elvene i vestfylket har hatt litt større andel storlaks i år enn i fjor, men ikke slik at det har vært noe utpreget storlaksår. Alta er kanskje den

Noen fine sjøørreter hører også med. Her er det Målselv som har levert.

elven i Finnmark som bryter fylkesmønsteret. Her gikk nemlig mellomlaksandelen markert ned. Faktisk slik at fangsten gikk i retning av en normal altafangst, med to markerte grupper – storlaks og grilse (små-laks). Totalmengden laks er imidlertid solid under normalen. Drøyt 2000 fisk er 25 % under snittet for foregående ti sesonger. Det er bekymringsfullt. Spesielt nå man vet at sjølaksefiskere i Altafjorden frivillig utsatte sesongstarten for å redusere fangsttrykket på den tidlige fisken.

Et svakt år til tross – det finnes som alltid lyspunkter. Helt på topp, både i Finnmark og i Norge som helhet, troner **Syltefjordelva**. Årets 2252 laks innebærer en oppgang på 67 % sammenliknet med snittet for de 10 siste sesongene (som også har vært bra). Den oppsiktsvekkende forbedringen i laksefisket sammenliknet med for bare 20 år siden er antatt av Båtsfjord JFF å ha sammenheng

med både habitatforbedringer/miljødesign og fremfor alt utfisking av enorme mengder smårøye i kildevannet Ordo. Fisk som tidligere slapp seg ned elva og var en betydelig næringskonkurrent for lakseyngel.

Av andre elver hadde både **Neiden** og **Kongsfjordelva** en helt grei sesong, og sånn passe var det også i **Grense Jakobselv** og lille **Risfjordelva** (som ikke står i tabellen). Tar vi perioden med lite vann med i betraktning, er vel også sesongen i Repparfjordelva relativt grei. Ellers må vi nedover på norgeslisten for å finne de andre finnmarkselvne.

I Finnmark var det stor spenning knyttet til pukkellaksen i år. Arten har en strikt toårig livssyklus, og i Norge er det oddetallsgenerasjonene som er dominerende. Etter storfangstene i 2017 var det derfor mange som fryktet årets innsig. Det var nok berettiget, for i Finnmark er det helt klart at årets innsig av pukkellaks er betydelig. Det er mye som tyder på at arten virkelig har etablert seg med egen populasjon i mange elver. Både fangstene og uttakene har vært store i mange elver. Den biologiske betydningen av invasjonen/etableringen er ennå uviss. I et veletablert økosystem er sjelden ledige plasser til nye arter, og en kan forvente at en invasiv art vil skape negative effekter. På den andre siden gyter arten tidligere enn våre hjemlige laksefisker og har ikke noe næringsopptak av betydning i ferskvannsfasen. Dens rolle som konkurrent kan derfor være mindre enn fryktet. Usikkerhetsmomenter er hva død utgytt fisk kan skape av problemer, og hva pukkellaksen kan bety som bærer av sykdomsfremkallende organismer.

Foto: Udo Vorderwulbecke

14,1 kilo lakselykke fra Lakselva i Porsanger.

Foto: Roald Aamodt

Troms

Vi har ikke tall fra så mange elver i Troms, men mye tyder på at det har vært en relativt svak sesong. I **Målselva**, der både fisket og totaloppgangen av laks har vært eventyrlig de siste tre årene, kom det en korreksjon i år. Årets oppgang på 4700 laks er betydelig under fjorårets rekordhøye 8000 fisk, og også fangsten er redusert med ca. 1000 laks. 2100 fisk er ca. 20 % under tiårssnittet. Både andelen storlaks og mellomlaks økte imidlertid betydelig siden i fjor, så gytebestanden i elva bør være meget god også etter årets sesong. Det blir spennende å se de neste to årene om den relativt lave andelen smålaks i år skyldes en svak smoltårgang i 2018.

Sesongen i **Laukhellevassdraget** på Senja likner på den i Målselva. 16 % nedgang og en for elva høy andel storlaks. Fangstnedgangen i Laukhelle skyldes nok ikke bare svakt innsig, men har også sammenheng med lite vann under sesongen. I elva slutter sesongen allerede 31/7, én måned tidligere enn vanlig laksesesong. Når vannet da ikke kommer før i august forklarer det en laber fangst. Foreløpige observasjoner tyder på at det står godt med laks på

Foto: Giulio Covolatio

Seks kilos fluefangst i Røssåga.

elva nå før gytetiden. Et annet positivt resultat er at elva kan vise til en fangst på over 1800 sjøørret. Det er meget bra.

Av andre tromsølver som ikke står i tabellene kan vi nevne at både **Reisaelva** og de to mindre elvene **Lysbotnvassdraget** og **Kvænangselva** har hatt en svak sesong. Sistnevnte elv burde normalt sett ha levert nesten 100 flere laks enn årets fangst på 170 stk.

Nordland

I fjorårets tørkesommer leverte nordlandselvene varene, men i år var det svikt i flere av dem. Dog har Nordland ekstremt mange små vassdrag og vi har per nå kun oversikt over et fåtall. En elv som imidlertid innfridde forventningene, og vel så det, var **Beiarelva**. 1714 laks er hele 55 % flere enn antallet i en gjennomsnittssesong. Elveeierlaget melder selv om økt fisketrykk, men dette svarer neppe for hele fangstøkningen. Motsatt vei gikk det med **Saltdalselva** denne sesongen. Endring av fiskeregler for å begrense fisketrykket reduserte i en fangst som ligger noe lavere enn snittet for foregående tiårperiode. Forhåpentligvis står det desto flere fisk på gyteplassene nå etter endt sesong. I både Beiarelva og Saltdalselva var smålaksandelen betydelig lavere enn i de to foregående sesongene, og mellom Trøndelag og Nordland går det et tydelig skille med tanke på størrelsesfordelingen i fangsten. Lenger sør var det nemlig smålaksen som dominerte i veldig mange elver.

Buksnevassdraget og **Roksdalsvassdraget**, to typiske smålakselver, hadde en svak sesong, med hhv. 30 og 15 % lavere fangst enn i et gjennomsnittså siste ti sesongene. Dette er en ytterligere indikasjon på en svak smoltårgang i 2018 i fylket.

I **Vefsna**, fylkets historisk sett største laksevassdrag, er det igjen er aktivitet etter mange års «gyrotørke». Her fiskes det på en

Robert Bjerre er fornøyd med laks på 5,2 kg fra Horgøien i Gaula.

forhåndsavtalt kvote. Den var høyere i år enn i fjor. Det ble avlivet 365 (av kvote på 1000) og gjennutsatt 1347. Selv om 1712 laks er bra, og sesongen oppleves som bra, er det antakelig langt under det fangspotensialet denne elva har når reetableringen anses som ferdig. Med sine over 100 km med lakseførende strekning, er det store muligheter for at Vefsna igjen kan bli en av Norges aller beste lakseelver. Vi gleder oss til fortsettelsen.

I gyrorammede, men også gyrobehandlede **Ranaelva**, var det ikke åpnet for fiske i år.

Trøndelag

Skal trøndelagssesongen beskrives med ett ord, så må det være «varierende». Både i fangstresultat og størrelsesfordeling. Blant de dominerende elvene kan man si at det var en god sesong i **Namsen**, middels i **Stjørdalselva** og dårlig i **Gaula** og **Orkla**.

Nesten 7000 laks i Namsen er formidabelt og betyr en fangstøkning på 11 % sammenliknet med snittet for foregående 10 år. Størrelsesfordelingen på fangsten i elva er helt typisk for årets sesong i Midt-Norge og på Vestlandet. Markert lavere andel mellomlaks enn de siste to sesongene, og desto mer smålaks. Det samme bildet ser man også i Stjørdalselva og Orkla, selv om også andelen storlaks i disse to elvene var en del høyere sammenliknet med siste to år. Forøvrig var det ikke noen god sesong i Orkla. At man endte med en fangst som er noen få laks høyere enn Gaula, er en mager trøst. Årets drøyt 3400 laks er det laveste antallet siden 2013, og for lite i en elv som senest i 2017 fisket nesten 2000 flere laks.

Gaula bryter i år med trenden i regionen. Riktignok gikk andelen mellomlaks ned, slik den også gjorde i andre elver, men her gikk også smålaksandelen ned. Vi kan med andre ord slå fast at det i Gaula var et skikkelig storlaksår. Dette behøver dog ikke ene og alene å reflektere innsiget, men det kan være et resultat også av at elva stengte for fiske i nesten to uker pga. varmt vær og lite vann. Toukersstengingen i midt i høysesongen er nok også årsaken til at fangsten ligger hele 30 % under gjennomsnittet de siste ti årene. Tar man dette med i betraktningen, er det nok riktigere å si at Gaula opplevde

Helge Dalen fikk denne fine surnalaksen på 9,5 kilo

en middels sesong. At elva for andre året på rad måtte holde «sommerstengt», er dog verdt å merke seg. Som vi skrev om i fjor kan dette bli en situasjon som krever nytenkning om hvordan sesongen bør legges opp.

Verdalselva, **Stjørdalselva** og **Skauga** må alle kunne sies å ha hatt en gjennomsnittsesong. De to førstnevnte med en regionstypisk størrelsesfordeling. Lite mellomlaks, men desto flere storlaks og smålaks. Og i et godt smålaksår er det slett ikke overraskende at smålakselvene **Stordalselva** og **Steinsdalselva** på Fosenhalvøya kan vise til en kjempesesong. Spesielt resultatet i sistnevnte er bra, med 66 % flere laks enn i et gjennomsnittså. Det definitivt helt i norgestoppen i år.

At man i trønderhovedstaden har en elv der det fanges 400 laks er isolert sett flott, men antallet er for andre året på rad slett ikke bra. Årets resultat ligger 43 % under fangsten i et gjennomsnittså. Det er grunn til å minne om at elva har levert over 2500 laks i toppsesong.

Møre og Romsdal

Høy topp og dype daler er stikkord for årets sesong i Møre og Romsdal. Toppen er representert ved **Eira**. En elv der det er vanlig med store svingninger fra sesong til sesong. Årets 664 laks innebærer nesten en dobling av fjorårsresultatet og er også nesten 50 %

høyere enn gjennomsnittet for foregående ti sesonger. Elva fulgte vestlandstrenden med markert nedgang i antall mellomlaks, og selv om storlaksandelen var noe høyere enn de foregående årene, var det først og fremst smålaksen som preget fangsten. Et skår i gleden er at 70-80 % av fisken som fanges er klekkerifisk. Det vitner om en bestand på kunstig åndedrett, og derfor kjempes det for at noe av vannet som i sin tid ble overført til Aura kraftverk skal tilbake i riktig vassdrag.

Surna kom også greit igjennom sesongen. Fylkets viktigste lakseelv vinner i år på idealtid. Fangsten på 1046 laks er så nærme gjennomsnittet for siste tiårsperiode som det er mulig å komme (1054). Det ble tatt mye storlaks tidlig i sesongen, men til slutt

Rekrutteringen er sikret i Nausta.

ble størrelsesfordelingen svært typisk for regionen. En markert lavere andel mellomlaks og desto flere smålaks. I **Aureelva** ble det for andre året på rad en svak sesong, der man kun nådde halvparten av fangsten i en gjennomsnittsesong. Mye av skylda må her legges på lite vann, for det var i praksis kun fiskbart i 14 dager. På samme måte som siste sesonger kom det bra med fisk etter endt sesong.

Oselva i Molde og **Korsbrekkelva** er andre elver i fylket som kan notere seg for en middels sesong. I begge elver var det som ellers i Vest- og Midt-Norge, smålaksen som totalt dominerte fangstene.

Sogn og Fjordane

Midtsesongsevalueringen viste fangsttall som lå betydelig under forventet fangst i mange elver i Sogn og Fjordane. Derfor valgte Miljødirektoratet i midten av juli å korte inn fiskesesongen med 14 dager i elver uten forhåndsavtalte reguleringstiltak. Dette for å sikre forvaltningens aller viktigste oppgave – å sørge for at det står nok gytefisk igjen etter avsluttet fiskesesong slik at utnytter elvenes maksimale potensiale for smoltproduksjon. Fasiten etter endt sesong viser at sesongavkortingen i noen elver, og strenge fangstbegrensninger i andre, var på sin plass. Oppsummert kan vi fastslå at laksesesongen i Sogn og Fjordane nok engang var svak. Elvene i vårt utvalg følger årets mønster i Vest-/Midt-Norge med en markert lavere andel mellomlaks enn de siste to sesongene. I **Nausta** og **Eidselva** var det smålaksen som tok andeler fra mellomlaksen, mens det i de andre elvene var en markert økning i storlaksandelen. Såpass markert at nok kan si at det har vært et storlaksår i fylket.

Unntakene som bekrefter regelen om en svak sesong, er **Årøyelva** (ikke i tabellene) og **Strynelva**. Begge elvene kan skilte med en fangst som er snaut 30 % over snittet for de foregående ti sesongene. Også **Flekkeelva**, som havnet akkurat på snittet, og ellers hadde mye storlaks, kan kalle sesongen god. Tatt i betraktning en periode med lite vann og vanskelig fiske var det hellere ikke så galt i Eidselva. En nært forestående gytefisketelling vil kunne bekrefte inntrykket av god oppgang sent i sesongen.

Lærdalselvas nedtur synes å fortsette. 300 fisk er altfor dårlig. Det er under 1/3 av fangsten i årene 2013-2016. At det ble tatt 10 % flere fisk enn i 2018 er en mager trøst. Årsakene til nedgangen er antakelig flere. Gyroeffekten sitter nok fremdeles i, og både flommer, masseforflytninger og brå vannstandsendringer som følge av regulering, påvirker elvas produksjon av smolt. Og på toppen av dette møter smolten altfor mye lakselus på vei ut fjorden. Når Havforskningsinstituttet flere år på rad estimerer at lakselusa dreper 20-80 % av smolten som svømmer ut fra Lærdalselva, må det til slutt få effekter på tilbakevandringen.

Samme trend gjelder i Nausta. Marginalt flere fisk enn i fjor, men hele 60 % under snittet for foregående tiårsperiode. Skal man prøve å se noe positivt må det være flere smålaks og en høyere smålaksandel enn på flere år. Elva er tradisjonelt en smålakselv.

Hordaland

I Hordaland står det på generell basis såpass dårlig til med laksen at de aller fleste elvene er stengt for fiske. Men i de elvene som har vært åpne har det vært en fin laksesesong. Daleelva topper fylkeslisten med en fangst som er 20 % høyere enn i et gjennomsnittså for siste tiårsperiode. **Oselven** følger opp med ca. 10 % høyere fangst enn

Foto: Laksebois

Steffen Berntsen med laks på 4,5 kilo fra Håelva på Jæren.

et gjennomsnittså. Det samme gjør for så vidt også **Etneelva**, men her må det skytes inn at 362 laks ikke er mye sammenliknet med de 800-1000 laks i året som var relativt vanlig tidligere. Fiskefella nederst i elva viser at oppgangen har gått jevnt nedover. Fra 1800 laks til 1100 laks de siste fire årene. Det er bekymringsfullt. At tallet på oppdrettslaks gjennom fella er lavt, er en god nyhet fra årets sesong.

Arnaelven (Storelva) og **Uskedalselva** hadde en noe svakere sesong, med fangsttall som ligger litt under normalen for begge elver.

Glenn M. Lorentzen med suldalslaks på 11 kilo.

Foto: Laksebois

» Rogaland

I Rogaland var det en betydelig bedre sesong enn i tørkesommeren 2018, men allikevel ikke bedre enn at vi må kunne kalle sesongen relativt svak. Nok en gang med unntak for Suldalslågen. I denne elven starter sesongen sent og varer ut september. Det er en god oppskrift på fine fangsttall. I et lengre perspektiv har elva svært stabile fangsttall, men passerte i år det magiske 1000-tallet et for første gang siden 2014. Resultatet er med det gode 14 % over gjennomsnittet for siste tiårsperiode. Og når annenhver laks er over 7 kg, er nok både elveeierlaget og sportsfiskerne fornøyd.

Også i **Sokndalselva** må sesongen karakteriseres som noe over middels, mens sesongen i **Ogna** er noe under middels. Det er dog interessant å merke seg at målt i antall laks så ligger nok så ukjente Ogna helt i norgestoppen med sine snaue 1800 laks i gjennomsnitt over de siste ti sesongene. Fylkesnedturen rent fangstmessig er representert ved **Bjerkreimselva**, **Dirdalselva** og **Årdalselva**, med fangstnedganger på hhv. 29, 37 og 42 % sammenliknet med gjennomsnittssesongen i de tre elvene. Spesielt i Dirdalselva kom den svake sesongen som en overraskelse. Her var nemlig fiskeforholdene mye bedre enn i det marginalt svakere fjoråret. I fangsten var det forøvrig en markert oppgang i mengden storlaks, mens det var smålaksandelen som sank. Som de fleste elvene i fylket viser elva med dette et markert brudd på mønsteret som preget elvene nordover på Vestlandet og i Midt-Norge.

Årets fangst i Bjerkreimselva ble snaue 3600 laks. Betydelig opp fra i fjor, selv om oppgangen registrert i elva var en del lavere (ca. 10250 fisk mot fjorårets 11750). Etter at videoregistrering ble innført i Bjerkreim ser man at det ikke nødvendigvis er noen god sammenheng mellom oppgang og fangst. Fangsten ligger de fire siste årene på mellom en tredjedel og halvparten av oppgangen gjennom fisketellerne (NB mye av fangsten skjer nedstrøms tellerne). Dette viser at fiskeforholdene er av stor betydning i elva. Allikevel er det grunn til å merke seg at det i årene 2010-2012 ble tatt ca. 7250 laks i sesongen. Man bør kunne slutte av dette at innsiget i de årene lå betydelig over årets

Foto: Laksbørs

Flott lygnalaks fra Jens Beier.

10250. Kanskje godt over 20000 laks. Det sier litt om elvas potensiale og skaper også en viss usikkerhet om utviklingen.

Agderfylkene

Etter fjorårets katastrofesesong i mange sørlandselver skulle det ikke mye til for å få et bedre resultat. Det ble da også betydelig bedre enn i fjor, men også sett i et litt lengre perspektiv må laksesesongen på Sørlandet kunne karakteriseres som bra. Både **Tovdalselva**, **Kvina** og **Audna** smalt til med fangster som ligger 50 % høyere enn snittet for foregående tiårsperiode. Det er solid, og spesielt Tovdalselvas oppgang fra 72 laks i fjor til 780 laks i år sier litt om potensialet både for oppturer og nedturer i nedbørsavhengige lakseelver. For sportsfiskere kan dette leses som et tips til å følge med på yr.no, og planlegge fisketurene på relativt kort varsel dersom man har anledning til det.

Med 1461 laks opplevde **Otra** oppgang

TSørlandet lever. Tovdalselva. Familielykke med laks på 1,2 kilo.

for tredje året på rad. Det er isolert sett bra, men fangsten er allikevel godt under snittet på snaue 1700 fisk. Fangsten blekner også sammenliknet med den i toppårene da nesten 5000 laks ble bokført. I flere år har man derfor mistenkt at noe fundamentalt er galt for laksen i vassdraget. Etter påvisning av høye metallverdier på laksungenes gjeller i deler av vassdraget, er det heldigvis bestemt at også Otra skal kalkes. Det blir spennende å se om dette vil gi seg utslag i fangst dagbøkene om noen år.

Mandalselva opplevde i år en meget treg sesongstart, men ved hjelp av en god siste halvdel av sesongen berget man akkurat en gjennomsnittssesong. Fra elveeierlagets side spekuleres det på om dette kan ha sammenheng med en delvis tørrlegging etter en vannreguleringsfeil tilbake i 2014, men dette må verifiseres av fagfolk. (Se forøvrig eget avsnitt om relasjon mellom fangst og hendelser bakover i tid, på side 18).

Utropstegnet i år bør kanskje settes bak **Lygna** (ikke i tabellene). I et godt sørlandsår er det påtakelig at fangsten i elva ligger 50% under gjennomsnittfangsten i de foregående ti årene. Det må undersøkes om dette kan skyldes forhold som nevnt for Mandalselvas vedkommende.

Østlandet

Sesongstarten på Østlandet var preget av medieoppslag om laksedøden i **Enningdalselva**/Berbyelva i Halden. Død og døende fisk ble funnet i elva. Alle hadde store sår og blødninger på buken og ved finnebasis. Noen få fisk med liknende symptomer ble også funnet i **Sandvikselva** i Bærum og **Otra** i Kristiansand. Mattilsynet, Veterinærinstituttet, NINA og Universitetet i Bergen engasjerte seg i tilfellet, uten å komme til bunns i saken. Selv om det ble påvist flere bakterietyper fra den syke fisken, er ikke dette nok til å si noe om årsaken. Sykdomsbildet liker det man har sett i flere svenske elver de siste årene, men heller ikke der har man kunnet si noe sikkert om hva som forårsaker fiskedøden. Selv om sykdommen manifesteres som en infeksjon kan det være også være miljøbetingede årsak(er) som ligger bak. Sykdomstilfellene preget naturlig nok fisket, og man endte med en totalfangst

Foto: Svein Gabrielsen

Fotolaksseboers

Akerselva i Oslo har blitt en populær fiskeplass de siste åra. Her en anonym fisker med flott laks på 5 kilo.

på 36 fisk. Det er svært lite i en storlakselv som burde hatt en fangst på 150-200 laks. Ekstremhendelser to år på rad i en liten elv (i fjor var det tørke), kan være svært skadelig for bestanden.

Drammenselva gikk fra positivt rekordår den ene veien i fjor til negativt rekordår den andre veien i år. 1111 laks er den dårligste fangsten på 25 år i Drammenselva. Riktignok ble det i år ikke fisket oppstrøms Hellefossen, men fangstene her er uansett

nokså beskjedne. I Drammen er det Hokksund som gjelder. For gyrosmittede Drammeselva er det uansett nokså meningsløst å snakke om rekorder. I forbindelse med forberedelser til en endelig gyroaksjon, er det nå slutt på utsetting av fisk på oversiden av Hellefossen og fisket her er også stanset. Forhåpentligvis er dette starten på en gyrofri framtid også i Drammen.

Så det positive med årets Østlandsse-
song. Glommavassdraget med **Glomma**

og **Aagaardselva** kan notere seg for en meget god sesong. En god juni måned og ditto siste halvpart av august resulterte i 220 laks i fangstboka. Det er 30 % flere fisk enn i en gjennomsnittsesong, og når mer enn halvparten av fisken er storlaks så kan man ikke klage. Lite, og ikke minst liten smålaks, er dog et skår i gleden og noe som skaper en viss usikkerhet om de neste sesongene i vassdraget.

Etter det litt svake fjoråret dundrer **Nu-medalslågen** inn på toppen av årets liste. Nesten 4200 laks er formidabelt og hele 30 % over tiårssnittet, som inkluderer toppåret 2017. Eller er det verdt å merke seg at der mange elver opplever en stor variasjon i årsklassene, ligger fangsten i Numedalslågen oppsiktsvekkende stabilt. 19 % storlaks og 55 % smålaks er omtrent akkurat der elva har ligget de siste årene. Siden dette er en oppsummering av sportsfiskeåret, skylder vi å gjøre leserne oppmerksomme på at 25 % av laksen ble tatt under det særegne flåtafisket som praktiseres i lågen.

Et toppår var det også i **Skien vassdraget** (ikke i tabellene). Vi må helt tilbake til 2003 for å finne en fangst som er høyere enn årets 560 laks. Det er solid i en region (Grenland) som i lang tid var synonymt med forurensning.

Villaksens år 2019

Over 200 arrangementer har gått av stabelen rundt om i lakseelvene i år. Villaksens dag, Camp Villaks, fiskekurs, filmkvelder, foredrag og konkurranser har vært blant tilbudene.

Norges Jeger- og Fiskerforbund og Norske Lakseelver har i fellesskap søkt å sette en ekstra fokus på villaksen i 2019. Vår egen fotoutstilling har vært på turne rundt om i landet. Den har blitt observert i fra Vennesla til Tromsø og har tålt godt både vind og vær der den har stått ute.

Under sesongstart 1. juni, kom klima- og miljøminister Ola Elvestuen til åpningsarrangementet på Hembre camping i Stjørdal. Her var det laksefiske, politikerdebatt

og utstilling. Det var også premiere på filmen «Villaksen: Norges levende arvesølv».

Filmen har senere blitt vist på små og store skjermer rundt om i landet, til glede og inspirasjon for både rutinerte og kommende laksefiskere. Utendørsvisningen under fakkelvandring langs Akerselva i Oslo tiltrakk seg flere hundre mennesker som fikk se laks og laksefiskere boltre seg på den 12 meter brede skjermen i Kubaparken.

I mange fylker har det vært arrangert politiske møter og seminarer, noe som har avdekket et veldig variert kunnskapsnivå og engasjement blant politikerne. Felles for alle som har møtt på arrangementene, har likevel vært et ønske om å lære mer. For mange har det nok også vært starten

på et gryende engasjement for villaksen.

Camp Villaks har i år som i fjor skapt minner for livet for de heldige deltakerne. Flere deltakere har landet sin første laks, mens andre ga avkall på søvn i forsøk på å lure storlaksen.

Da undertegnede var med på Camp i Surna og Målselv ga det rett og slett håp for fremtiden til villaksen. Møtet med disse engasjerte, dyktige og kunnskapsrike ungdommene med hjerte for villaks sitter igjen som mitt beste minne fra villaksens år.

En stor takk til alle frivillige og grunneiere som har stått på for å feire villaksen i år!

Av **Karina Gjerde, koordinator Villaksens år.**

Hva skjer der nede? Er det fisk på gang?

Hvordan var det egentlig til i elva for

tre år siden ... ble det stor smoltutgang?

Snøen som falt fjor

I samfunnsdebatten om laksefiske, villaksens status og villaksens utfordringer, ser vi ofte at det mangler kunnskap om laksens kompliserte livssyklus. I et konkret tilfelle, i en diskusjon om lakselusas påvirkning, ble en god laksesesong brukt som bevis på at lakselusa ikke kan ha hatt negativ effekt på smoltutvandringen den samme våren. Dette viser verken uvilje eller kverulering, men rett og slett at mange ikke kjenner villaksens gåtefulle liv.

For å illustrere hvor vanskelig det kan være å finne eksakt forklaring på en god eller dårlig laksesesong, kan se litt nærmere på den laksen som tok laksefiskernes sluk og fluer i sesongen vi nettopp har lagt bak oss. De aller fleste tilhørte tre smoltårganger. De som vandret ut fra elvene i 2018 (smålaksen), 2017 (mellomlaksen) og 2016 (storlaksen). Dette vet de fleste, men så begynner det å bli vanskeligere. I vårt langstrakte land er det store klimatiske forskjeller. Derfor varierer tiden det tar fra laksen klekker nede i elvegrusen ett år, til den vandrer ut som smolt et senere år. Sør i landet er gjennomsnittsalderen på smolten 2-3 år, men den er 4-5 år lengst nord. Dette betyr at en smålaks fisket i 2019 i sør var smolt våren 2018, ble klekket om våren i 2016, etter at

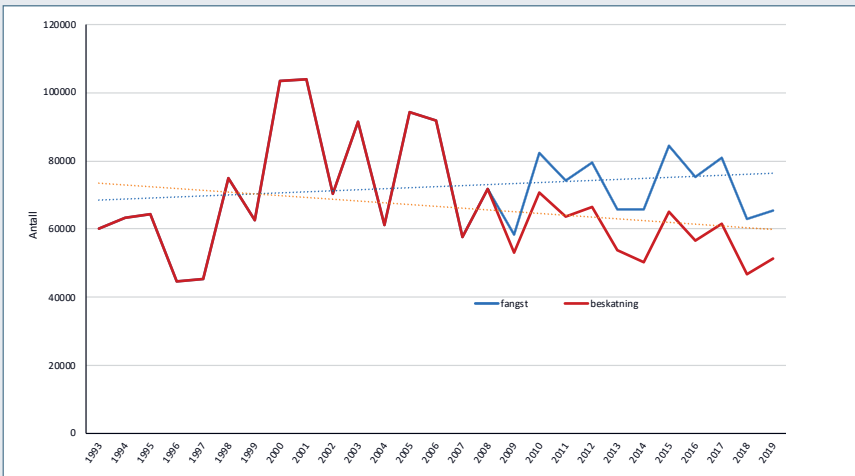
dens foreldre gjennomførte en vellykket gyting i 2015. Til sammenlikning kan en storlaks fisket i nord ha vandret ut som smolt i 2016, blitt klekket i 2011, etter en vellykket gyting i 2010. Dette betyr at alle hendelser i ferskvann mellom 2010 og 2016 (Norge sett under ett) og alle hendelser i havet mellom 2016 og 2019 (i norsk/internasjonalt farvann), har påvirket årets innsig av laks. Dette gjelder altså for de dominerende aldersgruppene i årets fiske. Ekstremtilfellene ligger godt utenfor dette. Det er eksempler på laks som smoltifiserer allerede ett år etter klekking i sør-Norge. Og hvert år tas det laks i Norge som er på vei opp elva for å gyte for fjerde gang. En flegangsgyter har gjerne en mellomvinter i sjøen for å samle energi til ny utvikling av kjønnsprodukter. Dette betyr at en fjerdegangsgyter i 2019 kan ha vært smolt så langt tilbake som i 2011, blitt klekket i 2005, som resultat av gyting høsten 2004. Hendelser så langt tilbake i tid som 15 år kan altså ha hatt teoretisk betydning for laksesesongen 2019. Fra årets sesong har vi hørt nevnt utfall av vann/reguleringsfeil i 2014 som forklaring på forhold rundt årets fangst (Mandalselva). Vi har også hørt nevnt mildvær resulterende i to isganger vinteren 2012 som en tilsvarende forklaring

på fangstresultatet i andre elver (bl.a. Reparfjordelva). Av hendelser i sjøen vet vi at mattilgang vil ha betydning både for fiskens størrelse og alder ved kjønnsmodning. Og i områder med mye oppdrett, som på Vestlandet og i Midt-Norge, har lakselusa iflg. forskerne ført til et betydelig lavere antall gytefisk over flere år enn vi ville hatt med en oppdrettsindustri som ikke slapp ut lakselus.

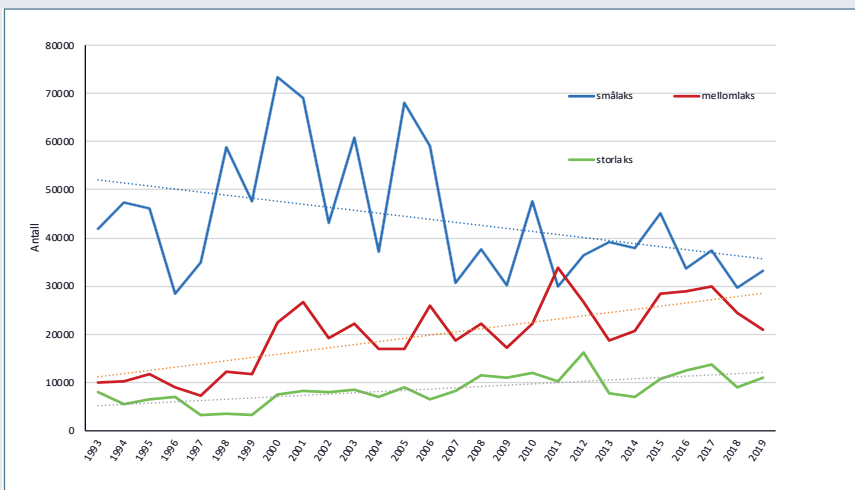
En veldig viktig forskjell på bestandsregulerende hendelser i ferskvannsfasen og sjøvannsfasen av laksens liv, er at man gjerne vil se en tetthetsavhengig kompensasjon i ferskvann. Helt konkret betyr dette at når noen individer dør, eller hele generasjoner opplever en knekk, så vi andre individer eller senere generasjoner kompensere for tapet gjennom bedret overlevelse. Fordi de gjerne får tilgang på mat og skjul som det ellers ville vært konkurranse om. I sjøfasen av laksens liv er det ingen slik tetthetsavhengig død eller overlevelse. Hvis en smolt dør av lakselus vil det ikke øke sannsynligheten for at en annen smolt overlever. All kunnskap tilsier at enhver fisk som dør i sjøfasen resulterer i en gytefisk mindre inn til kysten.

Noen sentrale trender

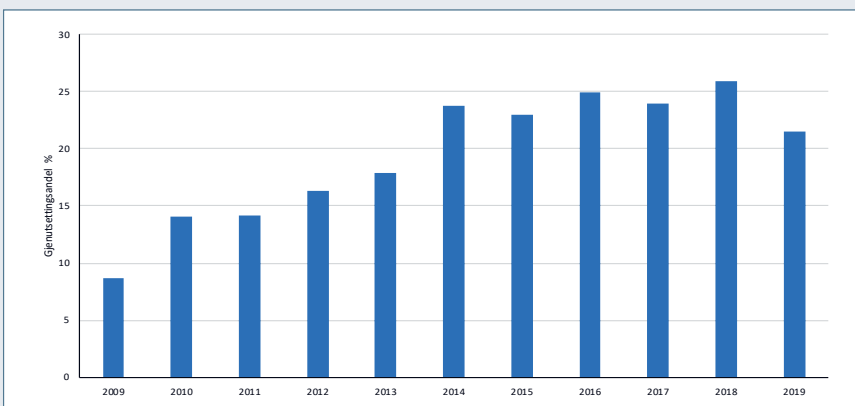
Figur 1. Utvikling i fangst og beskatning

Figur 2. Fangstutvikling for størrelsesgruppene

Figur 3. Utviklingen i gjennomsnittlig gjenutsetningsandel

Diagrammene på denne siden viser kun utviklingen i denne rapportens 56 utvalgte elver (se utvalget i tabell 1). Tallene som inngår i Figur 1 og 2 har vist seg å være rimelig representative for Norge som helhet. Det betyr at tilsvarende kurver for totalfangsten i norske elver vil se nokså like ut, bortsett fra at tallenes absolute verdi vil være høyere (utvalget repr. 60-65 % av fangsten i ulike år). Fangstkurvene gjelder utelukkende elvefiske og gir ikke noe samlet bilde av verken totalfangst eller innsig av laks til norskekysten. For å få oversikt over innsiget av villaks, er også sjølaksefisket en viktig parameter. For en totaloversikt over innsig og fangst henviser vi til Vitenskapelig råd for lakseforvaltnings årlige rapport «Status for norske laksebestander».

Figuren som viser gjenutsetningsandelen, ser litt annerledes ut en tilsvarende kurve for totalfangsten i Norge.

Fangstrapporteringsrutiner har endret seg i historiens løp og SSB har valgt 1993 som startpunkt for dataserien som per nå utvides fortløpende. Fra 2009 ble tall for gjenutsatt fisk inkludert i denne dataserien. Selv om tallene for fangstårene er sammenliknbare er det verdt å merke seg at rapporteringen for mange av elvene i utvalget har blitt betydelig mer presis med innføring av digitale rapporteringsløsninger. Spesielt de siste ti årene.

Figur 1

Utvikling i fangst og beskatning fra 1993 til 2019. Gapet mellom kurvene etter 2009 utgjøres av gjenutsatt fisk.

Figur 2

Fangstutvikling for størrelsesgruppene smålaks (< 3 kg), mellomlaks (3-7 kg) og størrelaks (> 7 kg) fra 1993 til 2019. Tallene omfatter både avlivet og gjenutsatt laks

Figur 3

Figuren viser utviklingen i gjennomsnittlig gjenutsetningsandel av laks i alle størrelsesgrupper fra 2009 (første år med spesifikk registrering av gjenutsatt laks) til 2019.

NORSKE LAKSEELVER

– for mer liv i elva